

بررسی دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند نسبت به ارزشیابی اساتید سال ۸۳-۱۳۸۴

مسعود ضیائی^۱ - محمدرضا میری^۲ - محمدرضا حاجی آبادی^۳ - قدسیه آذرکار^۴ -
سیما کاهنی^۵ - محمد اویسی^۴

چکیده

زمینه و هدف: از مهمترین دلایل انجام ارزشیابی دانشجویان از اساتید و تأکید بر بهبود آن، ایجاد یک زمینه مناسب برای اعضای هیأت علمی در راستای بهتر کردن نحوه آموزش می باشد. این مطالعه با هدف تعیین دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند نسبت به ارزشیابی اساتید انجام شد.

روش تحقیق: در این مطالعه توصیفی و مقطعی، ۲۸۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند مورد مطالعه قرار گرفتند. نظرات آنان به وسیله پرسشنامه ساختاری ۱۱ سؤالی که روایی محتوای آنها پس از نظرخواهی از متخصصین و انجام مطالعه مقدماتی، تأیید شد و پایایی آنها به روش همسانی درونی و محاسبه آلفای کرونباخ، مورد بررسی قرار گرفتند. ضریب آلفای کرونباخ به میزان ۸۰٪ تعیین گردید. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS به صورت فراوانی و آزمون کای اسکور در سطح معنی‌داری $P < 0/05$ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: از مجموع ۲۸۰ نفر دانشجویان، ۴۰٪ اعتقاد داشتند که فرم‌های ارزشیابی نمی‌تواند تا حد زیادی ارزیابی‌کننده کیفیت تدریس استاد باشد، ۷۸/۲٪ از دانشجویان فرم‌ها را با حوصله کافی تکمیل می‌نمودند و ۸۴/۸٪ نیز معتقد بودند که به نتایج ارزشیابی خیلی کم بها داده می‌شود.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج این پژوهش، ۵۵٪ دانشجویان معتقد بودند که به نتایج ارزشیابی، بهای کمی داده می‌شود و عدم آگاهی ۸۱/۴٪ دانشجویان از مرکز ارزیابی‌کننده (مرکز مطالعات و توسعه دانشگاه یا EDC) بیانگر این واقعیت است که لازم است این مرکز جلسات توجیهی و آموزشی برای دانشجویان قبل از ارزشیابی برگزار و اهمیت و کاربرد این نتایج را به آنها گوشزد نماید.

واژه‌های کلیدی: ارزشیابی، دانشجو، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

فصلنامه علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند (دوره ۵؛ شماره ۱-۴؛ سال ۱۳۸۷)

^۱ دانشیار گروه آموزشی پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

^۲ استادیار گروه آموزشی بهداشت، آموزشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

^۳ عضو هیأت علمی دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

^۴ پزشک عمومی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

^۵ نویسنده مسؤول؛ عضو هیأت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

آدرس: بیرجند - خیابان غفاری - دانشگاه علوم پزشکی بیرجند - دانشکده پرستاری و مامایی
تلفن: ۰۵۶۱-۴۴۴۳۰۴۱ - نمابر: ۰۵۶۱-۴۴۴۰۵۵۰ - پست الکترونیکی: sima@bums.ac.ir

مقدمه

اجرای پرسشنامه های نظر خواهی و نظرسنجی است؛ با توجه به مطالب فوق، مطالعه حاضر با هدف تعیین دیدگاه های دانشجویان پزشکی نسبت به محتوا، روش اجرا و بازخورد نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان در نیمسال دوم ۸۳-۱۳۸۲ انجام گرفت.

روش تحقیق

در این مطالعه توصیفی- مقطعی که در نیمه دوم سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲ انجام شد، تمامی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند با استفاده از پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفتند.

پرسشنامه منطبق با هدف تحقیق تهیه گردید. پرسشنامه ساختاری ۱۱ سؤالی برای دانشجویان شامل خصوصیات کلی دانشجوی، نظراتشان درباره زمان انجام ارزشیابی، وجود احساس مسئولیت و صداقت در پرکردن فرمها، بهایی که به نتایج ارزشیابی داده می شود و ... بود.

روایی محتوای پرسشنامه پس از نظرخواهی از متخصصین و انجام مطالعه مقدماتی تأیید و پایایی آنها به روش همسانی درونی و محاسبه آلفای کرونباخ ارزیابی گردید. ضریب آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۰ تعیین گردید. از تعداد ۳۰۰ پرسشنامه دانشجویان پزشکی، ۲۸۰ نفر اقدام به تکمیل پرسشنامه ها نمودند. میزان برگشت، ۹۳٪ بود.

پس از تکمیل پرسشنامه ها، ابتدا داده ها کدگذاری شدند؛ سپس با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون کای اسکور در سطح معنی داری $P < 0/05$ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته ها

مقطع تحصیلی ۲۶/۷٪ از دانشجویان علوم پایه، ۱۲/۴٪ فیزیوپاتولوژی، ۳۰/۴٪ استاژ و ۳۰/۴٪ اینترنتی بود. ۱/۴٪ دانشجویان معتقد بودند که فرم های ارزشیابی به میزان زیادی می تواند ارزیابی کننده تدریس اساتید باشد و ۱۵٪ معتقد بودند که این فرمها خیلی کم ارزیابی کننده تدریس اساتید است.

۵۲/۵٪ دانشجویان اظهار نمودند که فرم های ارزشیابی قبل از امتحان جهت تکمیل به آنها داده می شود و ۳۹/۳٪ بیان داشتند که این فرمها را با احساس مسئولیت و حوصله کافی تکمیل می کنند؛ ۲۱/۸٪ نیز معتقد بودند لزومی برای صرف وقت جهت

امروزه درباره ارزشیابی به عنوان عامل تعیین کننده سودمندی هرگونه برنامه توسعه و رشد اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و آموزشی زیاد بحث می شود. مهمترین دلیل انجام ارزشیابی دانشجویان از اساتید و تأکید بر بهبود آن، ایجاد زمینه ای مناسب برای اعضای هیأت علمی در راستای بهتر کردن نحوه آموزش می باشد (۱). عمدتاً دو دلیل اصلی برای انجام ارزشیابی آموزشی ارائه شده است؛ یکی این که آگاهی مشارکت کنندگان در برنامه و افرادی که مورد ارزشیابی قرار می گیرند، منجر به بهبود روحیه و فعالیت آنها خواهد شد. دوم، هزینه های زمانی، امکانات مادی و مالی آموزش نیاز به توجیه دارند؛ این توجیه به کمک ارزشیابی به نحو بهتری صورت می گیرد (۲). مهمترین دلیل انجام ارزشیابی دانشجویان از اساتید و تأکید بر بهبود آن ایجاد یک بازخورد مناسب به اعضای هیأت علمی برای بهتر کردن نحوه آموزش شان می باشد (۳،۴).

مطالعات انجام شده در زمینه ارزشیابی اعضای هیأت علمی، بیانگر آن است که مهمترین روش های ارزشیابی اعضای هیأت علمی عبارتند از: ارزشیابی استاد توسط مدیر، ارزشیابی استاد توسط همکاران، خودارزیابی و ارزشیابی استاد توسط دانشجو (۵). در مورد آخر از دانشجویان خواسته می شود تا به طور رسمی یا غیر رسمی، نظر خود را درباره ویژگی های شخصی و حرفه ای استاد ابراز دارند. این روش یکی از بحث انگیزترین روش های ارزشیابی اعضای هیأت علمی است و درباره درستی و نادرستی استفاده از آن اختلاف نظرهای زیادی وجود دارد. با این حال این روش کاربردهای زیادی دارد. به نظر Toren، Scat و Beerd (۱۹۷۶) و Akanel و Smart (۱۹۷۹)، استفاده از نظرات دانشجویان برای ارزشیابی استادان تنها منبع اطلاعاتی ملموس در دانشکده ها و دانشگاه های سراسر جهان است (۶). Macchis (۱۹۷۹) معتقد است این نوع ارزشیابی می تواند در بهبود روش تدریس، فراهم آوردن اطلاعات مربوط به قضاوت در مورد اثربخشی تدریس، کمک به دانشجویان در انتخاب واحد درسی و استاد مورد نظر و در نهایت در وادار نمودن دانشجویان به اظهار نظر در مورد وضعیت تعلیم و تعلم مؤثر باشد (۷).

از راه های مختلفی می توان نظر دانشجویان را نسبت به استادانشان جویا شد، اما مهمترین و متداولترین روش، تهیه و

ارزشیابی دانشجویان از اساتید در دانشگاه سمنان، حاکی از تردید کنونی در مورد اعتبار و دقت این پرسشنامه‌ها بود و گام‌های اساسی در اصلاح و افزایش اعتبار آنها را پیشنهاد نمود (۹). با این وجود به نظر Nehring دانشجویان به عنوان دریافت‌کنندگان خدمات حرفه‌ای مدرسان، بهترین منبع شناسایی رفتارهای آموزش بالینی مدرسان خود هستند و Flagler نیز تأکید می‌نماید با توجه به تأثیر عمیقی که مدرسان بالینی بر یادگیری دانشجویان دارند، دیدگاه ایشان نسبت به چگونگی رفتار مدرسان خود می‌تواند بسیار با اهمیت باشد (۹)؛ بنابراین می‌توان باز هم به ضرورت انجام ارزشیابی به کمک فرم‌های معتبر تأکید کرد.

در این بررسی هم جنس بودن یا نبودن تاثیری در ارزشیابی دانشجویان از اعضاء هیات علمی نشان نداد؛ این یافته با گزارش آهنجیان در دانشگاه فردوسی همخوانی دارد (۱۰)، ولی بعضی از مطالعات نشان داده‌اند که جنس در تعامل بین استاد و دانشجو مؤثر است که می‌تواند ناشی از دقت، توجه و سختگیری بیشتر خانم‌ها باشد (۱۱).

در مجموع عواملی نظیر مقبولیت استاد در بین دانشجویان، شهرت اجتماعی و اعتقاد به مبانی دینی، آراستگی ظاهر، داشتن اطلاعات سیاسی و فرهنگی، حضور و غیاب در کلاس و در نهایت داشتن موقعیت اداری و اجرایی استاد، می‌تواند ارزشیابی دانشجویان از اساتید را تحت تأثیر قرار دهد (۱۲). نتایج این پژوهش ارتباط معنی‌داری بین مقطع تحصیلی دانشجویان پزشکی و نگرش آنان نسبت به تأثیر فرم‌های ارزشیابی در تدریس استاد نشان نداد، ولی ارتباط معنی‌داری با تکمیل فرم‌ها با احساس مسئولیت و حوصله به دست آمد ($P=0/05$) که بر اساس این نتایج دانشجویان مقاطع پایین (علوم پایه) فرم‌ها را با حوصله بیشتری تکمیل می‌نمودند. $3/39\%$ از کل دانشجویان برای تکمیل فرم‌ها احساس مسئولیت می‌کردند و آنها را با حوصله تکمیل می‌نمودند و $8/21\%$ معتقد بودند که فرم‌ها با بی‌حوصلگی و بدون احساس مسئولیت تکمیل می‌شوند. این واقعیت که $8/82\%$ از دانشجویان معتقد بودند به نتایج ارزشیابی بهای کمی داده می‌شود و عدم آگاهی $4/81\%$ دانشجویان از مرکز ارزیابی‌کننده (مرکز مطالعات و توسعه دانشگاه یا EDC)، بیانگر این واقعیت است که لازم ست این مرکز، جلسات توجیهی و آموزشی برای دانشجویان قبل از انجام ارزشیابی برگزار و اهمیت و کاربرد این

تکمیل وجود ندارد. $6/61\%$ از دانشجویان اظهار نمودند که فرم‌های ارزشیابی را با صداقت کامل تکمیل می‌کنند و به اعتقاد $7/60\%$ ، رعایت صداقت در تکمیل فرم‌ها، مشکلاتی را در نمره آن درس برای آنان ایجاد نکرده است و تنها $4/11\%$ اعتقاد داشتند که صداقت در تکمیل فرم‌ها، در نحوه نمره‌دهی استاد در دوره‌های بعدی مؤثر است.

55% دانشجویان اظهار نمودند که به نتایج ارزشیابی کم بها داده می‌شود و تنها $1/11\%$ دانشجویان معتقد بودند به نتایج ارزشیابی بها داده می‌شود. $4/81\%$ دانشجویان نمی‌دانستند که ارزشیابی اساتید توسط چه واحدی در دانشگاه انجام می‌شود.

$7/50\%$ دانشجویان اظهار نمودند که جهت انجام ارزشیابی درست، گذاشتن یک برنامه توجیهی قبل از توزیع فرم‌های ارزشیابی ضرورت دارد. بین مقطع تحصیلی دانشجویان با نظرشان نسبت به زمان تکمیل فرم‌های ارزشیابی ($P=0/03$)، احساس مسئولیت و حوصله در تکمیل فرم‌ها ($P=0/05$)، گذاشتن برنامه توجیهی قبل از توزیع پرسشنامه‌ها ($P=0/006$) ارتباط آماری معنی‌دار بود. بین مقطع تحصیلی دانشجویان و سایر موارد ارتباط آماری معنی‌داری وجود نداشت.

بحث

ارزشیابی اساتید یا اعضای هیأت علمی، نوعی ارزشیابی آموزشی است که عبارت است از تعیین میزان موفقیت اعضای هیأت علمی در رسیدن به هدف‌های آموزشی خود (۶)؛ بنابراین با توجه به اهمیت این موضوع نتایج حاصل از ارزشیابی می‌تواند ضمن تقویت نقاط قوت و اصلاح نقاط ضعف، مبنایی برای بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آموزشی شود و موجب ارتقای سطح علمی دانشگاه شود (۷).

با در نظر گرفتن مطالب فوق می‌توان نتیجه گرفت که لازم است سیستم ارزشیابی بر پایه درست و علمی استوار باشد تا بتوان از نتایج حاصل از آن به نحو درستی بهره‌برداری کرد. در این تحقیق که بر روی تمامی دانشجویان رشته پزشکی این دانشگاه انجام شد، فقط 12% دانشجویان، سؤالات مطرح شده در فرم ارزشیابی را تا حدّ زیادی ارزیابی‌کننده تدریس استاد می‌دانستند و 40% آنها را فاقد توانایی ارزیابی تدریس اساتید اعلام نمودند. نتایج حاصل از بررسی میزان اعتبار پرسشنامه

منعکس کننده نقاط قوت و ضعف آنان در تدریس باشد و با عنایت به این که دانشجویان بیش از سایر دست‌اندرکاران آموزش در جریان روند آموزش قرار می‌گیرند و می‌توانند نسبت به کم و کیف آموزش نظر دهند، بنابراین نتایج این پژوهش بیانگر این واقعیت است که لازم است مرکز EDC جلسات توجیهی و آموزشی برای دانشجویان قبل از ارزشیابی برگزار نماید و اهمیت و کاربرد این نتایج را به آنها گوشزد نماید.

نتایج را به آنها گوشزد کند؛ کما این که ۹۹/۳٪ دانشجویان نیز بر ضرورت انجام برنامه توجیهی قبل از توزیع پرسشنامه‌ها تأکید داشتند که خود نشانه اهمیت این موضوع می‌باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به این که ارزشیابی شیوه تدریس اساتید فرایندی است با هدف بهبود تدریس و ارتقای آموزش توسط اعضای هیأت علمی و از طرفی بازخورد نتایج ارزشیابی به اساتید می‌تواند

منابع:

- 1- Hadjyabady MR, Ghourchaie A. Medical students' attitude of their success rate in clerkship period in Birjand University of Medical Sciences. J Med Educ. 2002; 1 (4): 169-172.
- 2- Doll RC. Curriculum improvement: decision making and process. 9th ed. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon; 1995.
- 3- Marsh HW: Students Evaluation of University Teaching. 13 June, 2001. [on-line]. Available From: <http://apps.uws.edu.au/uws/edc/seeq/SETs-HerbMarsh-presentation-2001.pdf>. [2005/10/04].
- 4- Fouad N. Women in Academe: Two steps forward, one step back. Washington: American Psychological Association, 2000. <http://www.apa.org/pi/wpo/academe/repthome.html>
- ۵- حسینی ع؛ لطیفیان م. آموزش عالی در نظر مسائل کیفی. فصلنامه علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز. ۱۳۶۸؛ ۱۲(۱): ۳۵-۳۶.
- ۶- سیف، ع. ا. روشهای ارزشیابی کیفیت فعالیت‌های علمی - آموزشی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها. مجموعه مقالات نخستین سمینار آموزش عالی در ایران. جلد دوم، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۶.
- ۷- غفوریان بروجردنیا م، شکورنیا ع، الهام‌پور ح. بازخورد اعلام نتایج ارزشیابی اساتید دانشگاه علوم پزشکی اهواز در بهبود کیفیت تدریس آنان از دیدگاه خودشان. اهواز: دانشگاه علوم پزشکی اهواز، معاونت پژوهشی، طرح پژوهشی شماره ۲۱۲.
- ۸- بیگدلی ا. بررسی اعتبار پرسشنامه دانشجویان از اساتید. روانشناسی. ۱۳۷۹؛ ۴ (۱۶): ۴۰۵-۴۱۶.
- ۹- صالحی ش. تأثیر کاربرد الگوی نظارت بالینی بر کیفیت تدریس مدرسین دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله ایران آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۷۹؛ ۱: ۵۵-۶۱.
- ۱۰- آهنگیان م ر. تأثیر موافق و مخالف بودن جنسیت در ارزشیابی دانشجویان از اعضای هیأت علمی. روانشناسی و علوم تربیتی (دانشگاه تهران). ۱۳۸۲؛ ۳۳ (۱): ۱۸۳-۱۹۹.
- ۱۱- ایران‌فر ش، ناصری‌پور م، رحیمی م. وضعیت فعالیت آموزشی استادان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از نظر دانشجویان در سال ۱۳۷۸. بهبود. ۱۳۷۹؛ ۴ (۳): ۳۲-۲۷.
- ۱۲- ایران‌فر ش، عزیزی ف، ولایی ن. وضعیت مهارت‌های ارتباطی استادان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه و نقش آن در ارزشیابی دانشجویان از آنان. بهبود. ۱۳۷۹؛ ۴ (۲): ۸-۱.

Title: Student attitude about Teacher evaluation by student in Birjand University of Medical Sciences and Health Services

Authors: M. Ziyaei¹, M.R. Miri², M.R. HajiAbadi³, Gh. AzarKar⁴, S. Kaheni⁵, M. Oveisi⁴

Abstract

Background and Aim: One of the most important reasons for students' evaluation of university teachers and emphasizing on its improvement are to provide academic members with a feedback leading to raise their teaching quality. The current study was conducted to define students' points of view regarding their tutors in Birjand University of Medical Sciences.

Materials and Methods: In this analytic- descriptive study 280 students of Birjand University of Medical Sciences were surveyed. Their views were assessed through a questionnaire which its content validity was approved after some specialists' polls and a primary introductory study. Besides, the reliability of the questionnaire was assessed using internal homogeneity and calculating the Koronbach α coefficient. Koronbach α coefficient was found to be 80%. The data were analyzed through SPSS software presenting frequency and then chi-squarer test ($P < 0.05$).

Results: From a total of 280 students, 40% believed that the evaluation forms could not evaluate teaching quality to a great extent. 78.2% of them filled out the forms patiently enough and 82.8% thought that the results of evaluation are credited very little.

Conclusion: Findings showed that most of the students believed that evaluation results are ignored. On the other hand, little acquaintance of most of the students (80%) with such evaluating centers (Educational Development Center) revealed the need for introductory sessions before evaluations and reminding the importance and applications of the results.

Key Words: Evaluation, Academic members, Students, Birjand University of Medical Sciences

¹ Associate Professor, Department of Social Medicine, Faculty of Medicine, Birjand University of Medical Sciences. Birjand, Iran

² Assistant Professor, Department of Public Health, Birjand University of Medical Sciences. Birjand, Iran

³ Instructor, Faculty of Para Medicine, Birjand University of Medical Sciences. Birjand, Iran

⁴ General Practitioner, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.

⁵ Corresponding Author, Instructor, Faculty of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Sciences. Birjand, Iran
sima@bums.ac.ir